

ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК ЗІ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

(IV Міжнародна науково-практична конференція «Бібліотека і книга в контексті часу»)

14–15 квітня 2010 року в ДЗ «Національна парламентська бібліотека України» (НПБУ) відбулася IV Міжнародна науково-практична конференція «Бібліотека і книга в контексті часу». Тема року: «Діяльність бібліотек зі збереження національної культурної спадщини». В роботі конференції взяли участь науковці, працівники бібліотечної, інформаційної сфер, серед яких представники Міністерства культури і туризму (МКТ) України, Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (НАКККіМ), інших національних, державних, публічних бібліотек, а також фахівці з Російської Федерації та Республіки Польща.

Відкриваючи конференцію, генеральний директор НПБУ **Т. Вилегжаніна** підкреслила традиційність заходу, збільшення уваги до нього з боку колег із провідних бібліотек України, інших країн, а також засобів масової інформації.

Учасники конференції вшанували хвилиною мовчання пам'ять загиблих в авіакатастрофі Президента Республіки Польща **Л. Качинського**, його дружини та провідних польських політиків.

Було оголошено привітання міністра культури і туризму України **М. Кулиняка**, де зазначено, що збереження національної культурної спадщини – один із важливих пріоритетів держави і обговорення на конференції найактуальніших аспектів цієї проблеми дозволить окреслити перспективи та об'єднати зусилля в її розв'язанні.

Інформаційну підтримку конференції здійснював Перший Національний канал. Автор і ведуча соціального проекту «Знайдемо вихід», журналістка, письменниця **Н. Розинська** разом із знімальною групою каналу брали інтерв'ю у учасників конференції, щоб у подальшому об'єктивно представити стан бібліотечної справи і донести цю інформацію до глядача. **Н. Розинська** передала для учасників форуму 100 примірників своїх книжок «В Сайгоні дождь» та «Куба – forever».

Начальник відділу аналізу та прогнозування діяльності бібліотек МКТ України **Л. Нікіфоренко** в доповіді «Основні засади державної політики України у сфері охорони національної культурної спадщини» підкреслила, що багата культурна спадщина України є вагомим частинкою всесвітнього культурного надбання. Її належне збереження та використання – це не тільки один із ключових напрямів державної політики, але й показник, за яким оцінюється наша держава на міжнародному рівні. Зокрема, збереження бібліотечних фондів є надзвичайно важливою і багатоаспектною проблемою, що включає матеріально-технічний стан бібліотек, їхню охорону, облік, консервацію та реставрацію фондів, переведення документів на різні носії інформації тощо. Саме тому сьогодні МКТ України вивчає стан бібліотек з метою розроблення плану заходів на 2011–2015 рр. щодо зміцнення їхньої матеріально-технічної бази, створення умов для збереження Державного бібліотечного фонду, запобігання скороченню чисельності бібліотечних закладів, особливо в сільській місцевості. Цей

план буде подано на розгляд Уряду в другому півріччі 2010 року. Крім того, ведеться робота з підготовки проекту Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI». За умови затвердження, її планується виконувати протягом 5 років, починаючи з 2011 року, як складову Національної програми інформатизації; розробляється проект Концепції Державної програми поповнення бібліотечних фондів; готується для подання на розгляд Уряду проект Державної цільової програми підтримки та розвитку читання.

Т. Вилегжаніна у своїй доповіді зупинилася на проблемі державної реєстрації документальної спадщини України. Ознайомила присутніх із досвідом роботи щодо державної реєстрації документальної спадщини в інших державах, підкресливши, що вона найбільш захищена у тих країнах, де існують відповідні загальнодержавні програми (докладніше див. на с. 4–6).

Доповідь доктора історичних наук, професора, завідувачки відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ **Г. Ковальчук** було присвячено проблемам кооперації у діяльності бібліотек зі збереження національної культурної спадщини. Вона відзначила, що сьогодні багато з них працюють над створенням електронних бібліотек, але кожна робить це самостійно, а зведена інформація щодо банку оцифрованих видань відсутня. Підкресливши необхідність створення єдиного Реєстру книжкових пам'яток для України, **Г. Ковальчук** розповіла про досвід цієї роботи в Російській Федерації, найвагомим результатом якої є розроблення єдиної державної політики у цьому напрямі. Було перелічено основні завдання щодо роботи над Реєстром, серед яких: нормативно-правове забезпечення, взаємодія, координація й кооперація всіх учасників, формування спеціального підрозділу, котрий займався би лише Реєстром, методичними напрацюваннями, зведенням та узагальненням даних.

Доктор історичних наук, професор, директор Інституту державного управління та інформаційної діяльності НАКККіМ **М. Слободяник** у своєму виступі «Збереження національної культурної спадщини як бібліотекознавча проблема» підкреслив актуальність і важливість піднятої конференцією проблеми, зупинився на її бібліотекознавчих аспектах. Серед першочергових дій було названо законодавче забезпечення збереження бібліотечних фондів, консервацію рідкісних і цінних видань, вжиття ряду заходів щодо охорони документних ресурсів (встановлення камер спостереження, організація спеціальної охорони, запровадження системи контролю за виносом документів тощо). **М. Слободяник** запропонував фахівцям скористатися розробленою ним методикою перевірки бібліотечних фондів.

Доповідь ученого секретаря НПБУ **Н. Розколупи** було присвячено проблемам правового регулювання діяльності бібліотек зі збереження документальної спадщини. Вона зазначила, що, відповідно до ст. 54 Конституції України, «культурна спадщина охороняється законом». Вказана норма Конституції знайшла

З. Савіна

своє втілення у Законі України «Про охорону культурної спадщини», прийнятому Верховною Радою України у 2000 році. У ньому дано визначення поняття «культурна спадщина», наводиться вичерпний перелік її об'єктів, їхня детальна класифікація за типами і видами. Але, на жаль, при класифікації та визначенні об'єкта культурної спадщини не враховується документальна спадщина. Тобто юридично книжкові пам'ятки не становлять частину культурного надбання. Далі доповідач прикладами зі статей законів України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» довела, що охорона документальної спадщини нерозривно пов'язана з Державним реєстром національного культурного надбання України (далі – Реєстр), положення про який було затверджено Кабінетом Міністрів України ще в 1992 році. Вона зазначила, що цей документ надто лаконічний, не регулює порядку створення Реєстру та координацію центральних органів виконавчої влади й інших органів, які мають у своєму управлінні об'єкти, що повинні бути занесені до нього. Було підкреслено необхідність розроблення і затвердження нормативно-правової бази для подальшої роботи зі створення Реєстру.

Головний бібліотекар відділу рідкісних і цінних книг НПБУ **Н. Флегонтова** зупинилася на актуальних питаннях збереження книжкових пам'яток у бібліотеках України. Зокрема, йшлося про реалізацію проекту створення фонду електронних видань у НПБУ, який передбачає оцифрування рідкісних і цінних видань української, надрукованих на кислотному папері, котрі знаходяться в незадовільному фізичному стані, користуються підвищеним попитом користувачів та не підлягають реставрації. На сьогодні оцифровано понад 260 прим. рідкісних видань, обсягом понад 47 тис. аркушів тексту та ілюстрацій. Доповідач зупинилася на питаннях безпеки книжкових пам'яток, крадіжках, які останнім часом набули сумної актуальності, необхідності об'єднання зусиль бібліотекарів у боротьбі з викрадачами.

Завідувачка науково-бібліографічного відділу НПБУ **В. Кононенко**, даючи характеристику сучасному етапу розвитку національної ретроспективної бібліографії, виділила основні позитивні тенденції та здобутки: опрацьовано значну частину доступної українськомовної книги; активно використовуються нові технології; зростає роль регіональних бібліографічних центрів у створенні національної бібліографії. Результатом цієї діяльності є 5 випусків каталогу «Україномовна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», який містить описи близько 9 тис. книг; внесок Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка – друк архівної картотеки «Репертуар української книги, 1798–1916», що велась свого часу академічними бібліотеками Львова і Києва під керівництвом Ю. Меженка; доробок НПБУ зі створення «Друко-ваного зведеного каталогу української книги» (ДЗК) на основі фондів бібліотек і музеїв, що перебувають у сфері впливу МКТ України. Доповідач підкреслила, що проведено велику роботу, але попереду не менший обсяг завдань, і без активної участі ОУНБ, музеїв, бібліотек інших видів і форм власності виконати його неможливо.

Директор Львівської ОУНБ **І. Сварник** підкреслює, що серед інших регіонів України Львівська область вирізняється великою концентрацією пам'яток історії та культури. Їхнє збереження, опис і облік неможливі без залучення фондів бібліотек. Створено численні бібліографічні покажчики; Львівська ОУНБ за участю бібліотек області видає щорічні краєзнавчі календарі «Митці Львівщини», «Заграва. Імена на літературній карті Львівщини», «Львівщина у ... році: знаменні і пам'ятні дати краю» тощо. Дані, зібрані бібліотекарями, дозволяють значно розширити перелік нерухомих пам'яток, взяти на облік новостворені, не допустити руйнування існуючих. Нині бібліотеки є незамінними помічниками науковців, які працюють над «Зводом пам'яток», програмою «Історичні населені пункти Галичини» та ін.

Докладним аналізом відзначалася доповідь головного бібліографа НПБУ **Н. Казаків** «Проблема збереження культурно-мистецької спадщини України як складова історико-бібліографічного дослідження “Матеріали до історії українського кіно”». Головним завданням цього дослідження є створення бібліографії з питань кіномистецтва як складової українського бібліографічного репертуару, котра поєднає відомості про фахові книжкові та періодичні видання, що вийшли на території України та поза її межами за останню чверть XIX ст. (1896) і до 2015 р. Значний обсяг інформації про початок кінопроцесу в Україні в періодичних виданнях зумовлює проведення локальної історико-бібліографічної розвідки «Кінематографічні періодики України». Загальне дослідження буде вирішувати й ряд суто прагматичних бібліотечних завдань, серед яких створення Електронної бібліотеки книжкових та періодичних видань кінематографічної тематики першої третини XX ст. та серії науково-допоміжних бібліографічних покажчиків, зокрема «Кінематографічні періодики України XX–XXI ст.», на основі спільних заходів з ОУНБ та установами кінематографічного спрямування.

Завідувачка відділу рідкісних і цінних документів Кіровоградської ОУНБ ім. Д. І. Чижевського **Н. Зеленська** зупинилася на основних напрямках роботи бібліотеки зі збереження фондів у рамках відповідних регіональної програми на 2000–2005 роки та програми Кіровоградської ОУНБ на той же термін. У Бібліотеці встановлено охоронну сигналізацію, автоматичну систему пожежегасіння, придбано кондиціонери та гігрометри, розпочато роботу зі створення бази даних книг, що підлягають включенню до вищезгаданого Реєстру. Роботу з включення бібліографічних записів до цієї бази було завершено у 2008 році й вона налічувала 7 598 записів. З огляду на те, що не всі видання, котрі включені до зазначеної бази, увійдуть до Реєстру, було прийнято рішення щодо створення обласного реєстру культурного надбання. Другий напрям роботи зі збереження фонду – створення електронних копій документів. Розпочалася ця діяльність із проекту «Електронний Музей Книги», підтриманого Міжнародним фондом «Відродження» наприкінці 1999 року. Основною його метою було надання вільного доступу через Інтернет до колекції О. Ільїна. Далі доповідач розкрила основні методи роботи з оцифрування паперових документів.

ДРУГОГО дня конференції відбувся науково-практичний семінар «Презентація національної культурної спадщини в електронному середовищі», на якому обговорювалися прикладні аспекти, пов'язані із застосуванням цифрових технологій для збереження і презентації «об'єктів пам'яті» в електронному середовищі. В роботі семінару взяли участь понад 70 фахівців різних секторів інформаційної сфери України, Польщі, Росії. Польщу представляли фахівці Суперкомп'ютерного і мережевого центру в Познані. З боку Росії в семінарі взяли участь фахівці компаній – розробників інформаційних технологій і систем «КОДІС» (м. Москва) та «Альт-Софт» Інформаційні та комунікаційні технології» (м. Санкт-Петербург).

Програма заходу складалась із 7 тематичних напрямів: світові тенденції та досвід; вітчизняний досвід; ІТ-рішення, обладнання; технології, інформаційні системи; метадані, методика захисту ресурсів; лінгвістичні засоби; супутні технології.

У вступній доповіді «Проекти розвитку цифрових інформаційних ресурсів європейських закладів культури» заступник генерального директора НПБУ **О. Баркова** представила приклади світової та європейської інтеграції та презентування в Інтернеті цифрових ресурсів історико-культурного надбання різних країн. Зокрема, висвітлено і проілюстровано цілі, організаційні аспекти та підходи до інтеграції цих ресурсів, структуру ресурсів та інтерфейси таких інтеграторів електронних колекцій скарбів світової культури, як World Digital Library (www.wdl.org) – ініціатива Бібліотеки Конгресу США за підтримки ЮНЕСКО, та Europeana (<http://europeana.eu>) – Європейська цифрова бібліотека, що формується за сприяння Європейської Комісії. Йшлося і про російський досвід – створення електронної Президентської бібліотеки імені Б. Єльцина (www.rplib.ru), котра розбудовується як національний депозитарій цифрових ресурсів. У презентації до доповіді було наведено інтерфейси колекцій ресурсів та засоби візуалізації окремих «об'єктів пам'яті» в зазначених електронних бібліотеках, для яких застосовані новітній інструментарій та інноваційні технології.

Яскравий практичний приклад організації національної системи цифрових бібліотек та інтеграції її ресурсів до Europeana, що може слугувати прототипом при створенні Національної електронної бібліотеки України «Бібліотека – XXI», продемонстрували керівник відділу цифрових бібліотек Познанського суперкомп'ютерного і мережевого центру (Польща) **М. Верла** і фахівець Центру **А. Козик**. Вони виступили з двома доповідями на двох заходах конференції.

М. Верла у доповіді «Польські цифрові бібліотеки в мережі PIONIER» розповів про структуру і напрями діяльності Центру, який є державним підприємством, що діє у складі Академії наук Польщі, та представив розробку цього закладу – програмне забезпечення для цифрових бібліотек dLibra. Воно використовується при формуванні більшості цифрових колекцій у публічних бібліотеках, закладах науки і культури Польщі.

М. Верла і А. Козик розповіли про організаційно-технологічне об'єднання і зведений ресурс польських цифрових бібліотек – Федерацію цифрових бібліотек

Польщі (ФЦБ, <http://fbcpionier.net.pl/owoc>). У мережу Федерації, яка побудована на базі академічної оптоволоконної мережі PIONER (близько 6 тис. км), об'єднано два типи бібліотек: 24 регіональні та 25 університетських, а також архіви, книгозбірні громадських, політичних та комерційних організацій і т. ін. Доповідачі висвітлили мотивацію учасників об'єднання, технологічну взаємодію, що базується на відкритих стандартах, які є основою інтеграції у ФЦБ і забезпечують підключення не тільки тих цифрових бібліотек, що формуються на базі dLibra, а також іншого програмного забезпечення. Ресурси мають постійні ідентифікатори. Актуалізація ресурсів ФЦБ здійснюється щодня.

У структурі Europeana портал ФЦБ є національним агрегатором ресурсів і представляє фактично державний рівень інтеграції, який відповідає за локальний або федеральний рівень, що, відповідно, акумулює рівень контенту.

А. Козик у доповіді «dLibra – система для створення цифрових бібліотек» детальніше представив програмне забезпечення dLibra, його структуру, основний функціонал і типи користувачів, в реальному часі продемонстрував завантаження ресурсів до системи. Система забезпечена захистом від копіювання, дозволяє створювати записи різними мовами, її інтерфейс має україномовний варіант. В Україні апробацію dLibra здійснюють фахівці Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника і Спеціалізованого Центру БАЛІ (м. Київ). Після виступу М. Верла і А. Козик передали демоверсію dLibra для апробації представникам 10 бібліотек і Книжкової палати України ім. Івана Федорова.

Корисний практичний досвід створення електронної бібліотеки був представлений директором російської компанії «КОДІС» **Д. Бондаренком** (м. Москва) у доповіді «Bibliophika – Інтернет-філіал Історичної бібліотеки Росії: розробка і використання». З 2002 року ЗАТ «КОДІС» спільно з Державною публічною історичною бібліотекою Росії (ДПІБ, м. Москва) та низкою інших російських закладів культури реалізує проект «Електронний запасник», у рамках якого створено понад 745 (367 тис. сторінок) цифрових копій рідкісних видань на 207 компакт-дисках. З 1 вересня 2009 року фахівцями «КОДІС» у ДПІБ формується онлайн електронна бібліотека Bibliophika (www.bibliophika.ru), що містить колекції довідкових видань з історії Росії (понад 760 томів, близько 346 тис. сторінок) із фондів ДПІБ, виданих до 1917 року.

Д. Бондаренко акцентував увагу на ключовій проблемі – оптимальному поєднанні завдань зберігання бібліотечного фонду рідкісних видань і забезпечення доступу до нього. Вирішальну роль у цьому відіграють апаратно-програмні комп'ютерні засоби та спеціальні прилади для оцифрування книжок, практичний досвід розробки яких також має ЗАТ «КОДІС». Було продемонстровано власні розробки компанії: програмний засіб Trimage для корегування оцифрованих зображень із можливістю виправлення перспективних похибок, програмну оболонку Elib для навігації і перегляду оцифрованих книжок, а також пристрої для оцифрування оригіналів різних форматів.

Формування і використання електронного запасника на CD забезпечує збереження рідкісних видань із фонду. Проте практика показала, що використання CD як носія цифрових копій має низку недоліків. Безсумнівну перевагу у цьому плані має Інтернет. Тому для онлайн-використання цифрових копій у рамках проекту «Bibliophika – відкрита електронна бібліотека першоджерел з історії Росії» фахівцями «КОДІС» для ДПБ розроблено захищений Інтернет-доступ, котрий забезпечує швидкий і зручний доступ до електронного запасника у двох режимах: гостьовому безкоштовному, що передбачає обмежений доступ для ознайомлення з книгою, та повному платному – для роботи з цифровою копією рівня поліграфічної якості.

Електронна бібліотека Bibliophika формується за тією ж технологією, що й «Електронний запасник», але досягається оперативність надання оцифрованої копії користувачеві у режимі «експрес-опрацювання» (бібліотечного). Для передплатників введено нову послугу «e-publish on demand» – створення і надання цифрової копії за одну добу на замовлення.

Ще один інформаційно-технологічний підхід до ресурсів історико-культурного надбання через створення електронних енциклопедій висвітлила заступник генерального директора ЗАТ «Альт-Софт» Інформаційні і комунікаційні технології, к. т. н. **Т. Мерсадикова** (м. Санкт-Петербург, Росія) у двох виступах (на пленарному засіданні та на семінарі) – «Єдина інформаційна технологія представлення історико-культурної спадщини регіону» та «Електронні енциклопедії “Альт-Софт”: комплексні рішення для презентації історико-культурного надбання». Йшлося про комплекс технологічних рішень сімейства КАІСА, розроблених ЗАТ «Альт-Софт» для інтегрованого представлення інформаційних ресурсів культури регіону; технологічний процес створення електронної енциклопедії – від формування словника до кінцевих продуктів, якими є саме електронна енциклопедія та сформований на її основі друкований аналог – енциклопедичне видання.

Окремо було приділено увагу зв'язку енциклопедії з календарями пам'ятних дат. У презентаціях до виступів та в онлайн-режимі Т. Мерсадикова навела приклади описів енциклопедичної статті, архівної одиниці, об'єкта краєзнавчої бази даних, пам'ятки, продемонструвала створені на продуктах і технологіях «Альт-Софт» універсальні та тематичні електронні енциклопедії («Культура Лени-нградской области», «Памятники истории и культуры Костромы»), електронні довідники («Памятники истории и культуры Пермского края») та ін. ресурси (Віртуальний музей ГУЛАГу), а також інтегрований в електронну енциклопедію бібліотечний ресурс «Календарь знаменательных дат в составе региональной энциклопедии Пермского края».

Доцільність та необхідність використання технологічного інструментарію електронних енциклопедій, зокрема КАІСА, для організації ресурсів вітчизняних бібліотек було обґрунтовано в доповіді заступника генерального директора Агенції дистриб'юторського та інформаційного сервісу «Матрікс Прес» (м. Київ) **О. Кислової** «Програмно-інформаційні комплекси “КАІСА”. Технологія створення та представлення

енциклопедії». Вона проаналізувала деякі бібліотечні сайти і ресурси українського сегмента Інтернету, відзначивши наявність готового, але практично не структурованого і не взаємопов'язаного контенту, переведення якого в енциклопедичний ресурс значно підвищить ефективність його використання, розвитку, а також процесу керування.

Про вітчизняний досвід створення цифрових ресурсів історико-культурного надбання йшлося у доповідях представників університетів та провідних бібліотек.

У спільному виступі зав. відділу електронної обробки документів Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Н. Кириченко** і бібліотекаря відділу рідкісної книги **Д. Лукіна** було висвітлено досвід та проблеми формування електронної колекції оцифрованих рідкісних книг із фонду Бібліотеки в рамках проекту «Old Printed Books. Digital repository of European rarities» (www.rarelib.undp.org.ua). Значну увагу приділено проблемі грамотного опису стародруків, для чого базовий бібліотечний запис доопрацьовується з використанням інформації, яка розшукується в різноманітних Інтернет-ресурсах. На прикладі декількох унікальних стародруків доповідачі розповіли про особливості їхніх описів.

«Багатоаспектне представлення документа у електронному середовищі» – тема виступу в. о. заступника директора з наукової роботи Одеської національної наукової бібліотеки ім. М. Горького **Л. Арюпіної**, яка розповіла про те, що початковий етап робіт сфокусовано на наданні користувачеві цифрових аналогів книг та газет (пошук за датою), забезпечених навігацією за гіперпосиланням у файлових PDF та Djvu представленнях.

З доповіддю «Електронний фонд Івана Пулюя в інституційному репозиторії ELARTU» виступив фахівець Науково-технічної бібліотеки Тернопільського національного технічного університету ім. Івана Пулюя **С. Дубик**. Він виклав принципи створення електронних матеріалів, які визначають статус «повноцінного електронного аналога». Це повнота цифрового аналога, відповідність оригіналу (без спотворень), бібліографічна повнота, достовірний бібліографічний зв'язок із оригіналом. С. Дубик зупинився на засадах організації інституційного репозиторію ELARTU (<http://elartu.tstu.edu.ua>) як електронного архіву відкритого типу, що побудований на програмно забезпеченні DSpace (www.dspace.org), а також розповів про нормативні документи, розроблені для керування репозиторієм. У представленій презентації було наведено структуру Фонду Івана Пулюя та приклади матеріалів, розміщених у ньому.

У доповіді **О. Баркової** «Електронна бібліотека НПБУ: організація робіт, ресурси, колекції, сервіси», зокрема, йшлося про етапи створення цього ресурсу, його системні компоненти та склад, особливості організації робіт, технологічний процес і формати цифрових представлень об'єктів електронних колекцій. У режимі реального часу було продемонстровано пошукові можливості та повнотекстові сервіси інформаційної системи T-Libra (<http://tlibra.nplu.org>), на базі якої будується Електронна бібліотека НПБУ.

Директор ТОВ «Музейні системи та технології» **К. Кобцев** у доповіді «Питання створення і керування інформаційними ресурсами національного культурного надбання: контроль за переміщенням культурних цінностей, безпека, збереження» висвітлив проблеми електронного обліку об'єктів культурного надбання і використання єдиних стандартів у музейній справі; розповів про концепцію єдиної державної музейної мережі та завдання створення єдиного музейного ресурсу; ознайомив присутніх із технічними засобами контролю за збереженням та переміщенням цінних об'єктів тощо.

Сучасні IT-рішення «HP Multiseat solution» і «Multi-Point-Server-2010» продемонстрував представник ТОВ «Майкрософт-Україна» **І. Мартенюк**. Призначені вони для спільного використання комп'ютерних засобів та керування технічними комплексами електронних читальних залів. Обладнання для демонстрації було надано сервісним департаментом HP у країнах СНД компанії «Hewlett-Packard Україна».

Керівник департаменту бібліотечних і архівних систем ТОВ «Фолгат» (м. Київ) **О. Овсак** розповів про сучасне обладнання для створення електронних та мікрофільмових страхових фондів бібліотек від SMA e-Documant. Генеральний директор ПП «Лабораторія Інформаційних Технологій» (м. Київ) **Ю. Цирульнев**, у презентації «Оцифрування та ретроконверсія бібліотечних фондів» надав інформацію щодо спеціалізованих технологій, устаткування і програмного забезпечення для оцифрування та ретроконверсії бібліотечних фондів, а також комплексів обладнання для зберігання інформаційних масивів.

Програмним засобом для оброблення оцифрованих зображень та їхнім функціональним можливостям присвятила свій виступ провідний бібліотекар відділу електронної бібліотеки НПБУ **А. Шелестюк**.

Низка доповідей присвячувалася технологіям та інформаційним системам для формування і презентування електронних ресурсів.

Заступник директора Медіа-видавництва «Мислене древо» **М. Жарких** у доповіді «"Смерека" – генератор веб-сайтів для гуманітарної сфери» розповів про інструментальне рішення для побудови багатомовного веб-сайту культурологічних ресурсів. Програмне забезпечення «Смерека» орієнтовано на два принципи побудови ресурсів: ієрархічну модель і компіляцію ресурсів. Було представлено функціонал системи, в режимі реального часу продемонстровано систему керування ресурсами.

У доповіді директора ТОВ «Спеціалізований центр БАЛІ» **В. Олійника** «Системи і засоби для цифрової презентації історико-культурного надбання: навігація, візуалізація, пошук» йшлося про інформаційні системи T-Libra і VT-Collection, які розроблені ТОВ «Константа» (Росія) для створення е-колекцій в закладах культури, науки та освіти. T-Libra орієнтована на науковий повнотекстовий пошук та інформаційні сервіси по масивах текстів документів, що відрізняє систему від інших програмних засобів, орієнтованих на пошук лише за метаданими. VT-Collection призначена для створення електронних тематичних мультимодальних колекцій із різних типів цифрових об'єктів, забезпечує пошук за дескрипторами, навігацію за

«зразком», має модуль користувача, що відокремлюється від системи зі збереженням базового функціоналу серверного варіанта і може використовуватися для формування колекцій на CD.

Фахівець ТОВ «Спеціалізований центр БАЛІ» **А. Юн** розповів про нову розробку компанії – модуль візуалізації об'єктів електронних колекцій, призначений для перегляду графічних зображень оцифрованих книг, листових та зображувальних матеріалів.

У доповіді фахівців НПБУ **О. Баркової**, зав. відділу електронної бібліотеки **А. Микитенко** та зав. відділу рідкісних і цінних книг **О. Лазаревої** «Каталогізація оцифрованих рідкісних книг: технологія, методичні рішення» увага акцентувалася на таких елементах бібліографічного опису оцифрованої рідкісної книги, як фізичні розміри, відомості про дефекти примірника, визначники місцезнаходження оригіналу та його цифрової копії (в електронному фонді), що необхідні саме для зв'язку копії з оригіналом, а також на ідентифікації ресурсу та правовласника цифрової копії.

«Авторизація інформаційного ресурсу з використанням електронного цифрового підпису в законодавчому полі України як засіб його захисту» – тема виступу президента Асоціації користувачів системи ІРБІС **Л. Рудзького**, який порушив питання ідентифікації ресурсів за допомогою доменних імен і паролів, проаналізував сфери застосування електронного цифрового підпису в бібліотечно-інформаційній діяльності як засобу юридичної ідентифікації в електронному середовищі.

Лінгвістичні словники у цифровому середовищі від імені групи розробників лінгвістичних засобів Українського мовно-інформаційного фонду НАН України (м. Київ) представила науковий співробітник цієї установи **І. Остапова**. Учасникам семінару було передано CD із серії «Словники України».

Про проблеми перекладу в багатомовному електронному середовищі та термінології для різних предметних галузей йшлося у виступі «Базове лінгвістичне забезпечення універсального багатомовного словника» системного аналітика компанії «Аристос» **В. Пономаренка**.

Завершив програму семінару виступ заступника директора з наукової роботи Науково-технічної бібліотеки Київського національного університету технологій та дизайну **О. Кузнєцова** «Формування бази даних "Інформаційні листки з історії культури та мистецтва" для популяризації бібліотечних ресурсів за допомогою ПЗ ІРБІС», в якому йшлося про використання інформаційних сервісів системи ІРБІС-64 для повнотекстових баз даних, зокрема, оперативного формування тематичних добірок, інформаційних матеріалів, збірок електронних публікацій.

Майже всі учасники конференції наголошували на тому, що для вирішення завдань збереження та забезпечення доступу до об'єктів національної спадщини, що знаходяться в закладах культури, підготовки висококваліфікованих фахівців без державної підтримки не обійтися. Процесу сприятиме активізація робіт за низкою державних програм, в яких виникла нагальна потреба.